

ГО «НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ»
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
ІНСТИТУТ ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ Г.С. КОСТЮКА НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ДУ «ІНСТИТУТ ЕНДОКРИНОЛОГІЇ ТА ОБМІНУ РЕЧОВИН ІМЕНІ В.П. КОМІСАРЕНКА НАМН УКРАЇНИ»
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ГАБРОВО (БОЛГАРІЯ)
СОЮЗ МАШИНОБУДІВНИКІВ БОЛГАРІЇ (СОФІЯ, БОЛГАРІЯ)
УНІВЕРСИТЕТ МИКОЛАСА РОМЕРІСА (ЛИТВА)
ЛИТОВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ СПОРТУ (ЛИТВА)
ПОЛЬСЬКИЙ КАМПУС КИЇВСЬКОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (М. БИДГОЩ, ПОЛЬЩА)
ДУ «ІНСТИТУТ НЕВРОЛОГІЇ, ПСИХІАТРІЇ ТА НАРКОЛОГІЇ ІМЕНІ П.В. ВОЛОШИНА НАМН УКРАЇНИ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ О.О. БОГОМОЛЬЦЯ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ МОН УКРАЇНИ
ГО «НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА ОСВІТЯН УКРАЇНИ»
ГО «МІЖНАРОДНА АКАДЕМІЯ ОСВІТИ І НАУКИ»
ГО «АСОЦІАЦІЯ НЕВРОЛОГІВ, ПСИХІАТРІВ І НАРКОЛОГІВ УКРАЇНИ»
ГО «АСОЦІАЦІЯ ПСИХОТЕРАПЕВТІВ І ПСИХОАНАЛІТИКІВ УКРАЇНИ»
ВГО «УКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ЛІКАРІВ-ПСИХОЛОГІВ»
БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ БЛАГОДІЙНИЙ ФОНД «ВІДБУДУЄМО НАШУ УКРАЇНУ»

II МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
ОНЛАЙН-КОНФЕРЕНЦІЯ

«ОСВІТА І НАУКА В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ»

28 листопада 2024 року
Україна, Київ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ МАТЕРІАЛІВ

УДК 327.5[001.89+378](477)[2014/2024]

О72

О72 Освіта і наука в Україні в період глобальних викликів сьогодення : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Освіта і наука в Україні в період глобальних викликів сьогодення» (Київ, 28 листопада 2024 року). / упор. В. Шпак; за загальною редакцією С. Табачнікова. Київ : ДП «Експрес-об'ява», 2024. 192 с.

ISBN 978-617-7389-32-2

DOI: 10.51587/9786-1773-89322-2024-16

До збірника увійшли матеріали і тези доповідей, подані до оргкомітету учасниками II Міжнародної науково-практичної конференції «Освіта і наука в Україні в період глобальних викликів сьогодення» (Київ, 28 листопада 2024 року).

Матеріали будуть актуальними для науковців, працівників освіти, студентів, молодих учених і широкого кола читачів.

Тексти публікуються в авторській редакції. За науковий зміст і якість поданих матеріалів відповідають автори.

УДК 327.5[001.89+378](477)[2014/2024]

ISBN 978-617-7389-32-2

© ГО «НАН ВО УКРАЇНИ», 2024

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМАТУВАННЯ ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТІВ ОСОБОВОГО ПОХОДЖЕННЯ

ШОПІН Павло Юрійович,

д-р філос. з германістики, доцент,

Український державний університет імені Михайла

Драгоманова

м. Київ, Україна

Російсько-українська війна призвела до вимушеного переміщення мільйонів українців, багато з яких тепер звертаються до міжнародних та місцевих організацій в країнах, де вони перебувають, по допомогу у вирішенні щоденних проблем інтеграції. Одним із таких аспектів благодійної діяльності є надання перекладацьких послуг. Оскільки попит на український переклад різко зріс у таких країнах, як Польща, Німеччина, Італія, США, Канада, Іспанія, Бельгія, Велика Британія та багатьох інших, благодійні організації в цих країнах іноді доручають перекладацьку роботу фахівцям в Україні.

Коли люди мігрують до іншої країни, їм необхідно зареєструватися в місцевих органах влади, бюрократичні процедури яких дають мігрантам можливість долучитися до місцевих мереж підтримки, а також отримати доступ до життєво важливих ресурсів і послуг. Тож бюрократичні практики можуть допомогти встановити зв'язок зі складними соціальними структурами. Однак відсутність відповідних документів або їхнього перекладу мовою приймаючої країни може призвести до виключення з суспільства та позбавлення прав мігрантів. Українські біженці, які рятуються від російської агресії, також можуть зіткнутися з цією проблемою, оскільки українські документи, такі як картки профілактичних щеплень, свідоцтва про народження та шлюб, атестати про освіту, медичні картки та водійські права, можуть бути неприйнятними і недоступними для місцевої влади, шкіл та лікарень у приймаючій країні через мовний бар'єр. Цю проблему можна пом'якшити або подолати за допомогою перекладу, який слід розглядати як практику, що сприяє залученню та інтеграції, оскільки він допомагає мігрантам отримати визнання українських документів з боку місцевої влади, постачальників соціальних послуг та інших суб'єктів в приймаючій країні. Переклад – це суспільно значима діяльність, яка вимагає співпраці

перекладача з колегами-професіоналами, правниками, клієнтами та місцевими акторами і зацікавленими сторонами.

Спираючись на професійний досвід співпраці з благодійними організаціями, які допомагають українцям за кордоном, ми докладно опишемо форматування перекладених документів, необхідне для того, щоб зробити їх доступними та зрозумілими. Запропоновані рішення не є єдино правильними, а радше правлять за приклад та носять рекомендаційний характер.

Сторінки. Переклад повинен мати таку саму кількість сторінок, що й оригінал. Для цього перекладач може змінювати розмір шрифту і дещо змінювати поля, тобто шрифт повинен бути читабельним, якщо документ надруковано, а поля не повинні бути меншими за певну мінімальну ширину, щоб документ можна було надрукувати. Якщо все ж таки неможливо вмістити весь текст з однієї сторінки оригіналу на одній сторінці перекладу, то надлишок тексту можна перенести на другу сторінку, але на другій сторінці не повинно бути ніякого іншого тексту, а наступна сторінка оригіналу повинна починатися на новій сторінці перекладу. Якщо в оригінальному документі є номери сторінок, то вони повинні бути і в перекладі. Перекладач може використовувати текстові поля і таблиці для відтворення розміщення тексту в оригіналі. Відступи в документі перекладу повинні бути аналогічними відступам в оригіналі.

Шрифти. Перекладач повинен звертати увагу на стиль і розмір шрифту. Якщо в оригіналі використовується шрифт із зарубками, перекладач також повинен використовувати шрифт із зарубками. Шрифт без зарубок слід використовувати в перекладі, якщо він зустрічається в оригіналі. Якщо в оригіналі текст написаний великими літерами, то в перекладі його також слід писати великими літерами. Якщо в оригіналі текст виділено напівжирним шрифтом, то в перекладі він також повинен бути напівжирним. Якщо в оригіналі текст виділено курсивом, то і в перекладі він повинен бути виділений курсивом. Перекладач також може виділяти курсивом рукописний текст, щоб допомогти читачеві ідентифікувати рукописні частини вихідного тексту. Якщо текст підкреслений в оригіналі, він також повинен бути підкреслений у перекладі. Розмір шрифту в перекладі повинен приблизно відповідати розміру шрифту в оригіналі. Точний розмір шрифту не настільки важливий, як відносний розмір шрифту. Якщо один фрагмент тексту в оригіналі помітно менший за інший, це має бути відображено в перекладі.

Дати і числа. Щоб уникнути двозначності або непорозумінь, перекладач повинен записувати всі дати з написанням назви місяця. Таким чином, якщо в оригіналі документа дата *23/10/2001*, перекладач може змінити її на *23 October 2001* або *October 23, 2001*. Ще одна помітна відмінність у форматуванні полягає в тому, що в деяких англомовних країнах десятковий знак позначається крапкою, тоді як в українській мові для цього використовується кома. Десятковий роздільник, також відомий як символ радикса, відрізняється у вихідному та цільовому текстах. Тож, коли перекладач бачить *0,5 мм* в оригінальному українському документі, він повинен записати цей показник як *0.5 mm* в англійському перекладі. В англійській мові для відокремлення груп тисяч іноді використовується кома, тоді як в українській мові замість неї ставиться пробіл. Якщо в українському оригіналі документа вказано число *5 356 200*, перекладач може записати його як *5,356,200* в англійському документі.

Імена і назви. Перекладаючи назву організації з української на англійську, перекладачеві слід спочатку звернутися до онлайн-ресурсів (офіційний сайт організації, державні реєстри підприємств та організацій тощо), щоб з'ясувати, чи є в української організації стала англійська назва. Краще використовувати сталу та впізнавану назву організації. Якщо вона не має усталеної назви англійською мовою, перекладач повинен перекласти назву мовою перекладу. Що стосується особистих імен, то в українських документах прийнято вказувати спочатку прізвище, а потім ім'я (*Павленко Петро Іванович*), тоді як в англійській мові природніше подавати ім'я перед прізвищем (*Petro Ivanovich Pavlenko*). Для транслітерації українських імен латиницею слід звертатися до офіційно затверджених українських стандартів і можна використовувати урядовий сайт <https://czo.gov.ua/translit> як онлайн-інструмент для автоматичної транслітерації з української мови на англійську. Іноді особові документи можуть містити українське ім'я латиницею, і тоді слід використовувати латинську транслітерацію імені так, як воно записане в наявному документі. Не завжди латинська транслітерація українського імені в офіційному документі відповідає затвердженим урядом стандартам, і тоді все одно варто використовувати транслітерацію, зазначену в уже виданому документі, оскільки для власників документів життєво важливо мати впізнаване і послідовне написання свого імені англійською мовою, незалежно від стандартів транслітерації, які постійно змінюються.

Транслітерація. Оскільки український та англійський алфавіти суттєво відрізняються, у випадках транслітерації (наприклад, серії документів) з

української на англійську, українські літери слід замінювати на схожі за написанням англійські (наприклад, українську літеру *Р* можна записати як ідентичну за написанням англійську літеру *P*), але іноді це неможливо через відсутність подібності, і тоді перекладач може орієнтуватися на те, як літери вимовляються, тому *Ю* можемо транслітерувати як *U*.

Адреси. Перекладаючи адресу з української на англійську, перекладач повинен пам'ятати, що англійська версія адреси, яку він надає, може бути використана для надсилання кореспонденції в Україну. Не потрібно перекладати слова *вулиця, будинок, квартира*. Таким чином, українські адреси слід транслітерувати латиницею. Наприклад, *вул. Михайла Грушевського, буд. 35, кв. 24, м. Київ, 02222, Україна* слід записувати як *vul. Mykhaila Hrushevskoho, bud. 35, kv. 24, m. Kyiv, 02222, Ukraine*. Водночас, під час перекладу документів з англійської на українську мову немає необхідності транслітерувати англомовні адреси українською мовою, оскільки нелатинський алфавіт не може бути використаний для надсилання кореспонденції до країн, які використовують латиницю. Тому немає необхідності ні перекладати, ні транслітерувати адреси з англійської мови на українську, оскільки це може ускладнити відправлення кореспонденції в англомовну країну.

Скорочення та абрєвіатури. Перекладаючи українські абрєвіатури та скорочення, варто повністю їх розкривати. Наприклад, *ЄДРПОУ* перекладаємо англійською як *Unified State Register of Enterprises and Organizations of Ukraine*, а не *USREOU* або *EDRPOU*, оскільки така транслітерація української абрєвіатури не допоможе англомовному читачеві зрозуміти переклад. Такий підхід допомагає зробити переклад зрозумілим, але може ускладнювати форматування, оскільки запис займає більше місця на сторінці.

Печатки, логотипи, герби, підписи. Для позначення логотипів, печаток і підписів у перекладі можна використовувати квадратні дужки. Деякі документи містять логотипи, які включають текст або базуються на тексті. Перекладач повинен перекласти текст на логотипі, зазначивши його так: [Logo:]. Якщо логотип не містить тексту, перекладач повинен просто вказати його, набравши [Logo] там, де він з'являється в тексті оригіналу. Багато українських документів містять печатки. Якщо печатка містить розбірливий текст, перекладач повинен перекласти текст, зазначивши печатку так: [Stamp:]. Якщо печатка не містить тексту, перекладач повинен вказати печатку, набравши [Stamp:]. Якщо штамп нерозбірли-

вий, перекладач може вказати його, набравши [Illegible Stamp]. (У деяких випадках текст печатки можна відновити, звернувшись до відповідних інтернет-ресурсів, наприклад, до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців). Підписи слід зазначати як [Signature] або [Illegible Signature]. Слова «Signature» та «Illegible Signature» виділяються курсивом, оскільки підписи завжди пишуться від руки. Квадратні дужки також можна використовувати для позначення того, що текст нерозбірливий або обрізаний. Якщо якийсь текст нерозбірливий або обрізаний, перекладач повинен вказати на це, набравши [illegible] або [cut off] у відповідному місці.

Якщо в оригіналі документа є фотографія його власника, перекладач може позначити її словом [Photo] у квадратних дужках у рамці у відповідному місці на сторінці перекладу. Якщо в оригінальному документі є герб, перекладач може застосувати таку ж стратегію для його відтворення в тексті перекладу. Наприклад, якщо в оригіналі є герб України, перекладач може створити таблицю з однією клітинкою (коміркою), в яку він може записати слова [The Coat of Arms of Ukraine].

Важливе завдання перекладу особових документів з української мови на англійську виходить за межі абстрактних лінгвістичних зусиль. Переклад документів з метою допомогти людям отримати доступ до життєво важливих ресурсів і послуг за кордоном проливає світло на тонкощі, притаманні цьому процесу, і допомагає зрозуміти, що студенти, які готуються стати професійними перекладачами, повинні здобувати навички через практичну роботу, розв'язуючи конкретні та складні завдання, які представляють нагальні проблеми, що потребують вирішення. Для забезпечення точності перекладу необхідно приділяти ретельну увагу нумерації та кількісним показникам у вихідному тексті. Крім того, незамінними помічниками стають онлайн-ресурси. Онлайн-словники, сервіси машинного перекладу та інші допоміжні інструменти сприяють ефективності та точності перекладу. Ще одна рекомендація, яку можна дати перекладачам, полягає в тому, що слід проявляти обережність, якщо оригінальний документ містить інформацію, яка може бути недосконалою або неточною, що підкреслює роль перекладача як посередника комунікації та взаємодії між людьми з різних культур. Окрім формальних аспектів, притаманних професійній сфері перекладу, сам акт перекладу стає актом гуманітарної допомоги, допомагаючи українцям за кордоном.